

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği, Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği ve Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Dört Yaş Türk Çocukları İçin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları 1 2

DOI NO:10.5578/JSS.10560

Geliş Tarihi:08.10.2014

Kabul Tarihi:04.12.2015

Hülya GÜLAY OGELMAN³

Özlem KÖRÜKÇÜ⁴

Hatice ERTEN SARIKAYA⁵

Hande GÜNGÖR⁶

Ceyhun ERSAN⁷

Özet

Bu araştırmada, Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği (ÇDÖ), Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği (AŞMKÖ) ve Resimli Sosyometri Ölçeği (RSÖ) olmak üzere akran ilişkileri ile ilgili üç ölçme aracının dört yaşındaki Türk çocuklar için geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Denizli il merkezinde okul öncesi eğitime devam eden dört yaş grubundan ÇDÖ ve AŞMKÖ için 300 çocuk, RSÖ için ise 166 çocuk olmak üzere iki örneklem grubu yer almıştır. Verilerin analizinde, ÇDÖ'nün geçerlik analizlerinde, yapı geçerliği olarak doğrulayıcı faktör analizi ve alt boyutlar arasındaki korelasyon incelenmiştir. İçerik geçerliğinde uzman görüşüne başvurulmuştur. AŞMKÖ ve RSÖ için geçerlik analizlerinden kapsam geçerliği gerçekleştirilmiştir. Üç ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için iç tutarlılık katsayısı belirlenmiş, madde analizi işlemleri yapılmış, test-tekrar test güvenilirlikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, dört yaş grubu çocuklar için ÇDÖ ve AŞMKÖ'nün geçerli ve güvenilir ölçme araçları olduğu, RSÖ'nün ise geçerli bir ölçme aracı olduğu fakat güvenilir bir ölçme aracı olmadığı belirlenmiştir.

¹ Bu çalışma, Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2013KRM024 numaralı proje olarak desteklenmiştir.

² Bu çalışma, 11-14.09.2014 tarihlerinde St Petersburg, Rusya'da düzenlenen V. European Conference on Social and Behavioral Sciences kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

³ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, hgulay@pau.edu.tr

⁴ Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Çocuk Bakım ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, okorukcu@pau.edu.tr

⁵ Bil. Uzm., MEB, Okul Öncesi Öğretmeni herten051@pau.edu.tr

⁶ Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Çocuk Bakım ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, hgungor@pau.edu.tr

⁷ Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi, Kale Meslek Yüksekokulu Çocuk Bakım ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, ceyhune@pau.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Akran İlişkileri, Akran Şiddeti, Sosyometri, Dört Yaş Çocukları.

Validity and Reliability Studies of the Turkish Version of Ladd and Profilet Child Behavior Scale, Victimization Scale, and Picture Sociometry for Four Year-Old Turkish Children

Abstract

In this study, validity and reliability analysis of three data collection instruments related to children's peer relations namely Ladd & Profilet Child Behavior Scale (CBS), Victimization Scale (VS) and Picture Sociometry Scale (PSS) has been performed considering four-year-old Turkish children. The sample of the study consisted of 300 children for CBS and VS and 166 children for PSS respectively as two groups from four-year-old age groups attending pre-school in Denizli. While analysing data, for the validity analysis of CBS, confirmatory factor analysis was performed as construct validity and the correlation between subscales was examined. For content validity, an expert was consulted. For the validity analysis of VS and PSS, content validity was carried out. In order to determine the reliability of the scales, among the internal reliability analysis methods, coefficient of internal consistency, item analysis was carried out and test-retest reliability was determined. According to the results, for four-year-old children CBS and VS are valid and reliable instruments while PSS is valid but not reliable.

Keywords: Peer Relationships, Peer Victimization, Sociometry, Four Year-old Children.

Giriş

Erken çocukluk dönemindeki akran ilişkileri, çocukların var olan ve gelecekteki sosyal ve duygusal uyumu için önemli bir belirleyici olarak görülmektedir. Küçük ya da büyük grup etkinlikleri yoluyla çocuklar akranlarıyla zaman içinde gelişen bir ilişki ağını oluştururlar. Akran ilişkileri, çocukların tüm gelişim alanlarını etkileyebilecek güçte bir sosyal kaynaktır (Boivin, 2008). Akranlar kısa ve uzun süreli olarak tüm gelişim alanlarını etkilemenin yanı sıra model olma, rehberlik yapma gibi önemli rollere de sahiptirler. Ayrıca önemli öğrenme fırsatları da sunabilmektedirler. Son yıllarda sosyal hayattaki değişimler (çalışan annelerin sayısının artması, çocukların okul öncesi eğitime başlama yaşının düşmesi, okul öncesi eğitim alan çocukların sayısındaki artış vb.) çocukların yaşamın ilk yıllarında akranlarıyla düzenli etkileşime girmesine neden olmaktadır (Berk, 2013: 372).

Akran ilişkileri aynı yaş, gelişim ya da olgunluk düzeyine ulaşmış, benzer yaşam öyküsü, değer, yaşam tarzı ve sosyal bağlamı paylaşan

bireyler arasında var olan etkileşim ve devamlılık gösteren eylemler bütünü olarak tanımlanabilir (Gülay, 2010: 1). Özellikle okul öncesi yıllar sıklıkla bir çocuğun akranlarının dünyasına ve akran ilişkilerine girişi olarak kabul edilir. Bu iddiayı destekleyen araştırma sonuçlarına göre çocuklar olumlu akran ilişkileri sayesinde daha iyi ve sağlıklı gelişim kaydetmektedirler (Manaster ve Jobe, 2012).

Çocuklar tarafından sergilenen davranış ve etkileşimler farklı yaşlarda çok boyutlu değişimler içerebilmektedir (Fabes, Lynn-Martin ve Hanish, 2009: 48). Örnek olarak, dört yaş çocuklarının akran ilişkileri ilk üç yaşta ortaya çıkan etkileşimlerden yer yer farklılık göstermektedir. Dört yaş çocuğu bir yandan yetişkinlerle olumlu ilişkilerini sürdürürken diğer yandan akranlarıyla daha uzun süre birlikte olmaya başlar (Oktay, 1999: 42). Hatta dört yaş itibariyle çocukların akranlarıyla etkileşim süreleri yetişkinlerle olan etkileşimin iki katına ulaşabilmektedir (San-Bayhan ve Artan, 2009: 247). Dört yaş çocuklarında akran gruplarından reddedilme, sosyal olmayan davranışlar ile önemli derecede ilişkilidir (Dodge vd., 2003). Saldırgan davranışlar dört yaş çocukları için daha büyük ve olumsuz tepkilerle karşılık bulabilmektedir. Bununla birlikte saldırganlık davranışı sergileyen bir çocuk sosyal olarak etkinse ve diğerlerine yardım etme davranışı gösteriyorsa akran reddine uğrama sıklığı düşmektedir (Curto, 1996; Akt. Johnson, Ironsmith, Snow ve Poteat, 2000: 208). Bu yaş çocuklarının oyundan ve düşüncelerden dolayı çatışma düzeylerinde önemli derecede artış görülmekte ancak fiziksel olarak zarar verme önemli derecede azalmaktadır (Chen, Fein, Killen ve Tam, 2001: 523). Dört yaştan itibaren çocukların oyun oynama sürelerinde artışla birlikte, diğer çocuklarla konuşmayı ve birbirlerinin oyuncaklarıyla oynamayı da içeren oyun etkinliklerinde de artış gözlenir (Child Development and Parenting Consultations, 2014). Görüldüğü gibi, dört yaş özellikle negativizm döneminin ardından, beş ve altı yaşın kazanımlarına hazırlanmayı sağlayıcı bir olgunlaşmanın ilk izlerinin görülebildiği bir dönemdir.

Akran ilişkilerinin okul öncesi dönem çocuklarının gelişimlerinde önemli bir etken olması, bu ilişkilerin nasıl ortaya konulacağına ilişkin bir konuyu da gündeme getirmiştir. Bu noktada araştırmacılar, dünyanın birçok ülkesinde çocukların akran davranışları ve etkileşimlerinin anahtar kavramlarına dayalı olarak çeşitli ölçme araçları geliştirmişlerdir (Fabes, Lynn-Martin ve Hanish, 2009: 48). Türkiye’de ise akran ilişkileri ile ilgili araştırmalar özellikle son 10 yıl içinde hız kazanmış ve yaygınlaşmıştır. Ancak konu ile ilgili ölçme araçları çok çeşitli değildir. Türkiye’de 5-6 yaş çocuklarının akran ilişkilerini belirlemeye yönelik ölçme araçlarına örnek olarak, Ladd ve Profilet (1996) tarafından geliştirilen Çocuk Davranış Ölçeği (Child Behavior Scale, CBS) (Ladd ve Profilet, 1996), Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği (Ladd ve Kochenderfer-Ladd, 2002) ve Resimli

Sosyometri Ölçeği (Asher, Singleton, Tinsley ve Hymel, 1979) verilebilir. Ölçeklerin Türk çocukları için uyarlama çalışmaları Gülay (2008) tarafından yapılmıştır. Bunların yanında bir alt boyutu akran ilişkilerini ölçen Marmara Sosyal-Duygusal Uyum Ölçeği'ne (MASDU) de rastlamak mümkündür (Güven ve Işık, 2006). Ayrıca bazı sosyal beceri ölçeklerinde, akran ilişkileri ile ilgili maddelere de rastlanabilmektedir (Avcıoğlu, 2007; Koçyiğit ve Kayılı, 2008). Ancak Türkiye'de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ile birlikte okul öncesi eğitime başlama yaşı da düşmektedir. Artık kurumlarda dört yaş çocuklarına da sıklıkla rastlanılabilmektedir. Dört yaş grubu için hazırlanmış ölçme araçlarının yetersiz oluşu, bu yaş grubu çocukların akran ilişkileri ile ilgili çalışma yapmayı kısıtlayan bir unsur olarak değerlendirilebilmektedir. Dört yaşta ortaya çıkan akran ilişkilerinin sonraki yaşlarda ortaya çıkacak akran ilişkilerini kestirmede önemli bir belirleyici olacağı söylenebilir. Ancak Türkçe alan yazın incelendiğinde, dört yaş çocuklarının akran ilişkilerini farklı açılardan değerlendirmeye yarayacak ölçme araçlarına rastlanmamıştır.

Bu araştırma, akran ilişkilerine yönelik üç ölçeğin dört yaş grubu çocuklar için Türkçeye uyarlanması, Türkiye'de okul öncesi dönemdeki çocukların akran ilişkilerine odaklanan ölçeklerin ve Türkiye'de okul öncesinde akran ilişkilerine yönelik yayınların yeterli düzeyde olmamasından dolayı önem taşımaktadır. Bu ölçekler sayesinde dört yaş çocuklarının akran ilişkilerinin farklı boyutlarda öğretmen ve akran görüşüne göre değerlendirilebilmesi mümkün olacaktır. Ölçme araçlarının artması, Türkiye'de konu ile ilgili yapılacak yayınların da gelişmesine ve yaygınlaşmasına zemin hazırlayabilecektir.

Araştırmanın amacı, akran ilişkileri ile ilgili üç ölçme aracının (Ladd ve Profilet Çocuk Davranış, Akranların Şiddetine Maruz Kalma ve Resimli Sosyometri Ölçekleri) dört yaşındaki Türk çocuklar için geçerli güvenirlilik çalışmalarını gerçekleştirmektir. Bu amaçtan yola çıkarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği, dört yaş çocukları için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği, dört yaş çocukları için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

Resimli Sosyometri Ölçeği, dört yaş çocukları için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

Yöntem

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış, Akranların Şiddetine Maruz Kalma ve Resimli Sosyometri Ölçekleri'nin dört yaş çocukları için güvenirlilik ve geçerlik çalışmaları, tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu var olduğu

şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009).

1. Çalışma Grupları

Araştırmada iki çalışma grubu bulunmaktadır:

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış, Akranların Şiddetine Maruz Kalma ölçeklerinin çalışma grubunda, Denizli il merkezinde okul öncesi eğitime devam eden dört yaş grubundan 300 çocuk yer almıştır. Çocukların 154'ü (% 51.2) kız, 146'sı (% 48.8) erkektir. Çocukların 210'u (% 70.0) bağımsız anaokuluna, 89'u (% 30.0) özel anaokuluna devam etmektedir.

Resimli Sosyometri Ölçeği'nin çalışma grubunda, Denizli il merkezinde okul öncesi eğitime devam eden dört yaş grubundan 166 çocuk yer almıştır. Çocukların 86'sı (% 52.1) kız, 79'u (% 47.9) erkektir. Çocukların 154'ü (% 92.7) bağımsız anaokuluna, 12'si (% 7.3) özel anaokuluna devam etmektedir.

Çocukların tamamı normal gelişim özelliği göstermekte ve anne-babasıyla birlikte yaşamaktadır.

Çocukların belirlenmesinde, basit rastgele örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Denizli il merkezindeki okullardan kura yöntemi ile belirlenen dört yaş grubundan 300 çocuk için Çocuk Davranış Ölçeği ve Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği doldurulurken, bu çocuklar arasından yine kura ile belirlenen 166 çocuğa da Resimli Sosyometri Ölçeği uygulanmıştır. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin bireysel olarak uygulanmaktadır. Her çocuk için uygulama, ortalama 20-25 dakika arasında sürmektedir. Zamanla ilgili yetersizlikten ötürü bu ölçme aracıyla ilgili var olan örneklem grubundan kura ile daha az sayıda bir örneklem grubu oluşturulmuştur.

2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada dört veri toplama aracı kullanılmıştır:

- Kişisel Bilgi Formu
- Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği
- Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği
- Resimli Sosyometri Ölçeği

Kişisel Bilgi Formu: Form, araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Çocuklara ait bilgilerin yer aldığı formda, çocuklarla ilgili cinsiyet, doğum tarihi, okul adı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne yaşı, baba yaşı, anne mesleği, baba mesleği, kardeş sayısı, kardeş cinsiyeti soruları yer almaktadır.

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği: Ladd ve Profilet (1996) tarafından geliştirilen Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği,

öğretmenlerin bilgileri doğrultusunda, okul öncesi dönem çocuklarının okulda akranlarıyla olan ilişkilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Ölçek, saldırgan davranış, başkalarına yardımcı amaçlayan sosyal davranış ve üç tip çekingen davranış (sosyal olmayan davranış, dışlanma, korkulu-kaygılı olma) ve aşırı hareketlilik olmak üzere 6 tip davranış yapısını içermektedir (Akt. Ladd ve Profilet, 1996).

Ölçeğe ait iç geçerlik çalışmalarının sonucunda elde edilen alt ölçeklerin iç tutarlık katsayıları aşağıda sunulmuştur (Ladd ve Profilet, 1996):

- Akranlarına karşı saldırganlık: .89 ($p < .01$)
- Akranlarına karşı yardımcı amaçlayan sosyal davranışlar göstermek: .92 ($p < .01$)
- Akranlarına karşı asosyal davranışlar göstermek: .87 ($p < .01$)
- Akranlarına karşı korkulu-kaygılı olma: .77 ($p < .01$)
- Akranları tarafından dışlanma: .94 ($p < .01$)
- Aşırı hareketlilik: .88 ($p < .01$)

Ölçeğin materyali, yanıtların üzerinde işaretlendiği, soru formundan oluşmaktadır. Ölçeğin başında, ölçeğin nasıl doldurulacağı ile ilgili açıklama yer almaktadır. Tüm maddeler “Uygun Değil”, “Bazen Uygun”, “Tamamen Uygun” ifadeleriyle değerlendirilmektedir. “Uygun Değil” yanıtına 0 puan, “Bazen Uygun” yanıtına 1 puan, “Tamamen Uygun” yanıtına 2 puan verilmektedir. Ölçekte, alt ölçeklerin yapısı gereği genel bir toplam puandan söz edilememektedir. Her bir alt ölçek, kendi içinde değerlendirilmektedir. Alt ölçeklerden alınan toplam puanlar, o ölçeğin temsil ettiği davranışın hangi sıklıkta gerçekleştirildiğini ifade etmektedir. Ölçeğin uygulanması için özel bir eğitim gerekmemekle birlikte, öğretmenin çocukları çok iyi tanımış olması, ölçeğe verilecek yanıtların güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Ölçeğin Türkçe versiyonunun 5-6 yaş grubu çocuklar için geçerlik güvenilirliği Gülay tarafından 2008’de yapılmıştır (Gülay, 2008).

Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği: Kochenderfer ve Ladd (1997) tarafından, 5-6 yaş çocukları için geliştirilen “Akranların Şiddetine Maruz Kalma- Kişisel Değerlendirme (Self Reports of Victimization) Ölçeği”nden yola çıkılarak, 2002’de geliştirilen öğretmen formudur (Ladd ve Kochenderfer-Ladd, 2002). Akranların Şiddetine Maruz Kalma- Kişisel Değerlendirme (Self Reports of Victimization) Ölçeği ile aynı maddelere sahip bu formda, akran saldırganlığının dört tipi (fiziksel, dolaylı, doğrudan ve genel) ile ilgili birer tane olmak üzere toplam dört madde bulunmaktadır. Her madde “Hiçbir zaman”, “Bazen” ve “Her zaman” ifadeleriyle değerlendirilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 79 ($p < .01$) bulunurken, kriter geçerliği olarak ise ölçekten elde edilen sonuçlarla, sosyal davranışlara ilişkin öğretmen değerlendirmeleri, akran reddine ilişkin akran görüşleri,

yalnızlık ile ilgili kişisel görüşler arasında anlamlı düzeyde, olumlu yönde ilişki bulunmuştur (Ladd ve Kochenderfer-Ladd, 2002). Ölçeğin Türkçe versiyonunun 5-6 yaş grubu çocuklar için geçerlik güvenirliği Gülay tarafından 2008'de yapılmıştır (Gülay, 2008).

Resimli Sosyometri Ölçeği: Asher, Singleton, Tinsley ve Hymel (1979) tarafından geliştirilen yöntemde, her bir çocuğa sınıftaki arkadaşlarının fotoğrafları tek tek gösterilir ve fotoğraftaki arkadaşını ne kadar sevdiği sorulur. Çocuk soruya, arkadaşının fotoğrafı üzerinde; Gülen Yüz (Çok severim cevabını temsil etmektedir), İfade-siz Yüz (Az severim cevabını temsil etmektedir), Üzgün Yüz (Hiç sevmem cevabını temsil etmektedir) resimlerinin bulunduğu kutulardan birinin içine atar. Resimli sosyometri tekniğinin güvenirliği Asher, Singleton, Tinsley ve Hymel tarafından 1979'da yapılmıştır. Dört yaşındaki 19 çocuk (10 erkek, 9 kız) ile gerçekleştirilen çalışmada, çocukların her birine akranlarının fotoğrafları gösterilerek oyun oynamayı en çok sevdikleri ve sevmedikleri üç arkadaşlarının kim olduğunu belirlemek amaçlanmıştır (Asher, Singleton, Tinsley ve Hymel, 1979). Ölçeğin 5-6 yaş grubu çocuklar için geçerlik güvenirlik çalışmaları Gülay tarafından 2008'de yapılmıştır (Gülay, 2008). Beş-altı yaş grubuna yönelik uyarlama çalışmasında, ölçeğe üç soru maddesi daha eklenmiştir. Bu çalışmada da ölçeğin dört soru maddelik versiyonu kullanılmıştır.

3. Uygulama

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış ve Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçekleri, okul öncesi eğitimi öğretmenleri tarafından her bir çocuk için ayrı ayrı doldurulmuştur. Öğretmenler, çalışma grubundaki çocukları ortalama sekiz aydan beri tanımaktadırlar. Öğretmenler, uygulama öncesinde araştırma ve ölçme araçları ile ilgili bilgilendirilmişlerdir. Resimli Sosyometri Ölçeği ise araştırmacılar tarafından çocuklara bireysel olarak uygulanmıştır.

4. Verilerin Analizi

Ölçeklerin dilsel geçerlik çalışmaları Gülay (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle 4-dört yaş için yapılan uyarlama çalışmalarında dilsel geçerlik çalışmaları gerçekleştirilmemiştir.

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin dört yaş grubu için uyarlama çalışmasında geçerlik analizlerinden yapı geçerliği olarak doğrulayıcı faktör analizi, alt boyutlar arasındaki korelasyon incelenmiştir. İçerik (kapsam) geçerliğinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Güvenirlik analizlerinde ise iç tutarlılık katsayısı (cronbach alpha) ve madde analizi işlemleri yapılmıştır. Ayrıca ölçeğin Türkçe formununun 30 çocuğa iki hafta arayla iki kez uygulanan test sonuçlarına bağlı olarak hesaplanan test-tekrar test güvenirliği tespit edilmiştir.

Akran Şiddetine Maruz Kalma ve Resimli Sosyometri Ölçekleri'nin dört yaş grubu için uyarlama çalışmasında geçerlik analizlerinden kapsam geçerliği; güvenilirlik analizlerinden ise iç tutarlılık katsayısı (cronbach alpha) ve madde analizi işlemleri yapılmıştır. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin Türkçe formununun 30 çocuğa iki hafta arayla iki kez uygulanan test sonuçlarına bağlı olarak hesaplanan test-tekrar test güvenirligi tespit edilmiştir. Resimli Sosyometri Ölçeği'nde ise test tektar test ölçümlerinde 27 çocuğa iki hafta arayla iki kez uygulama yapılmıştır. Bu ölçme aracında test tekrar test uygulamasında çocuk sayısı 30'un altına düştüğü için analiz Sperman's Rho Corelation tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

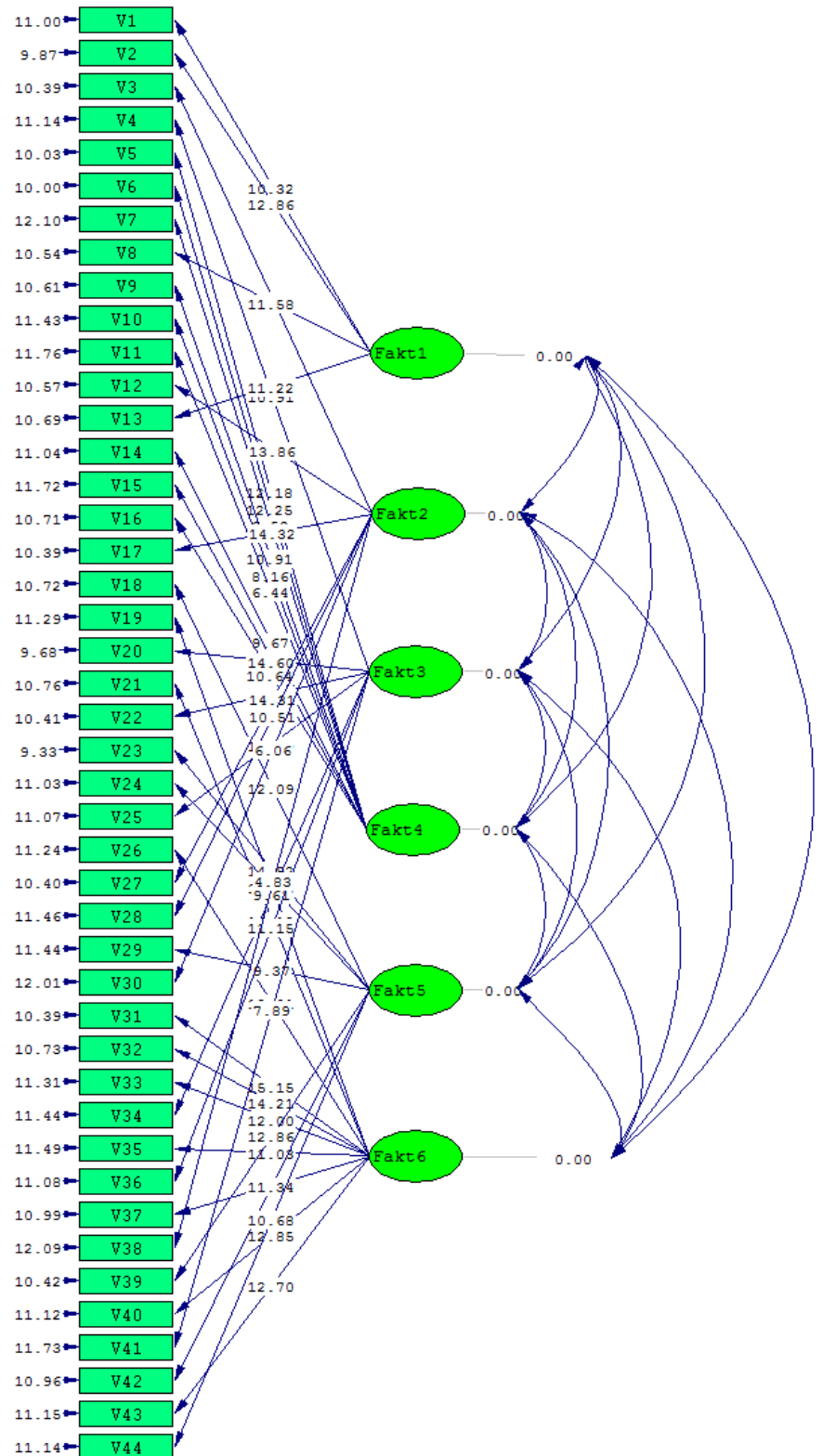
1. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Geçerlik Analizleri

Kapsam geçerliği: Çocuk Davranış Ölçeği maddelerinin dört yaşa uygunluğu ile ilgili okul öncesi eğitimi alanında akran ilişkileri ve sosyal beceriler konularında çalışan üç akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar tarafından ölçme aracının maddelerinin dört yaş çocuklarına uygun olduğunu belirtilmiştir.

Yapı geçerliği: Çocuk Davranış Ölçeği için yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi'nde elde edilen uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ($X^2= 2497.42$, $n= 300$, $sd= 887$, $p= 0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise RMSEA= .084, RMR= .028, CFI= .91, GFI= .71 ve PGFI= .63 olarak bulunmuştur.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kuramsal bir temelden destek alarak pek çok değişkenden (göstergelerden; indicators) oluşturulan faktörlerin (gizil değişkenlerin; latent variables) gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeye yönelik bir analizdir. Bir başka anlatımla DFA, önceden belirlenmiş ya da kurgulanmış bir yapının toplanan verilerle ne derece doğrulandığını incelemeyi amaçlar. Açımlayıcı faktör analizinde belirli bir ön beklenti ya da denence olmaksızın faktör yükleri (ağırlıkları) temelinde verinin faktör yapısı belirlenirken; DFA, belirli değişkenlerin bir kuram temelinde önceden belirlenmiş faktörler üzerinde ağırlıklı olarak yer alacağı şeklindeki bir öngörünün sınanmasına dayanır (Sümer, 2000. Akt. Büyüköztürk, Akgün, Özkahveci ve Demirel, 2004). DFA'da sınanan modelin yeterliğinin belirlenmesi için çok sayıda uyum indeksi kullanılmaktadır. Uyum indekslerinin kuramsal model ile gerçek veriler arasındaki uyumu değerlendirmelerinde birbirlerine göre güçlü ve zayıf yönlerinin olması nedeniyle modelin uyumunun ortaya konulması için birçok uyum indeksi değerinin kullanılması önerilir (Büyüköztürk, Akgün, Özkahveci ve Demirel, 2004: 216-217). Bu çalışmada DFA için Lisrel 8.70 kullanılmıştır.

Faktör 1: Aşırı Hareketlilik; Faktör 2: Saldırganlık; Faktör 3: Dışlanma; Faktör 4: Korkulu-Kaygılı Olma; Faktör 5: Sosyal Olmayan Davranış; Faktör 6: Başkalarına Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranışlar.

Şekil 1. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin Doğrulamalı Faktör Analizi sonuçları

Tablo 1. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin Faktörlerinin Ortalama ve Standart Sapmaları ile Faktörler Arası Korelasyon Değerleri

<i>Faktör</i> <i>(Madde Sayısı)</i>	<i>Korelasyonlar</i>							
	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>F1</i>	<i>F2</i>	<i>F3</i>	<i>F4</i>	<i>F5</i>	<i>F6</i>
Saldırganlık - 7	2.33	2.45	1	.394**	.344**	.566**	.774**	-.485**
Korkulu Kaygılı Olma - 9	2.39	2.83		1	.499**	.379**	.442**	-.266**
Sosyal Olmayan Davranışlar - 7	1.51	2.45			1	.561**	.316**	-.347**
Dışlanma - 7	1.32	2.28				1	.418**	-.476**
Aşırı Hareketlilik - 4	1.72	1.89					1	-.377**
Başkalarına Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranışlar - 10	12.97	5.38						1
Toplam - 44	22.24	7.79	.584**	.678**	.605**	.557**	.607**	0.101

** p < .01

Tablo 1'de Çocuk Davranış Ölçeği alt ölçeklerinin birbirleriyle korelasyon katsayıları arasındaki ilişkilerin anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir (p<.01). Korelasyon katsayıları .266 ile .774 arasında değişiklik göstermektedir.

Tablo 2. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin Tümü ile Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkilerini Sınamak İçin Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

<i>Çocuk Davranış Ölçeği'nin Alt Ölçekleri</i>	<i>N</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Saldırganlık	300	.584**	p<.01
Başkalarına Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranışlar	300	-.101*	p<.05
Sosyal Olmayan Davranışlar	300	.605**	p<.01
Korkulu Kaygılı Olma	300	.678**	p<.01
Dışlanma	300	.557**	p<.01
Aşırı Hareketlilik	300	.607**	p<.01

Tablo 2'deki Çocuk Davranış Ölçeği' nin tümü ile alt ölçekleri puanları arasındaki ilişkilere yönelik olarak hesaplanan korelasyon katsayıları incelendiğinde, tüm analizlerde istatistiksel açıdan .01 ve .05 olmak üzere anlamlı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Tüm (Ölçek Toplam Puanı) ölçek ile saldırganlık ($r = .584$), asosyal davranışlar ($r = .605$), korkulu kaygılı olma ($r = .678$), dışlanma ($r = .557$), ve aşırı hareketlilik ($r = .607$) alt ölçekleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Başkalarına yardımı amaçlayan sosyal davranışlar alt ölçeği ile tüm ölçek arasında da olumsuz yönde anlamlı bir ilişki ($r = -.101$) tespit edilmiştir.

2. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği Güvenirlilik Analizleri

Tablo 3'de ölçeğin maddelerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu değerleri 0.71 ile 0.19 arasında değişmektedir. Üst % 27 ile alt % 27'lik grubun puanları arasında yapılan t testi sonuçları tüm maddeler ve alt ölçek toplam puanları için anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonları ve Üst % 27, Alt % 27 Puanları Arasındaki İlişkisiz t Testi Sonuçları

<i>Faktör Adı</i>	<i>Madde No</i>	<i>Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu</i>	<i>t (üst %27-alt %27)*</i>	<i>Faktör Adı</i>	<i>Madde No</i>	<i>Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu</i>	<i>t (üst %27-alt %27)*</i>
Saldırganlık	Madde 12	0.60	6.69	Dışlanma	Madde 20	0.66	4.69
	Madde 17	0.60	5.69		Madde 22	0.57	4.98
	Madde 27	0.64	4.50		Madde 25	0.49	3.90
	Madde 28	0.54	5.80		Madde 34	0.55	3.13
	Madde 3	0.62	6.27		Madde 36	0.61	4.54
	Madde 30	0.25	4.52		Madde 4	0.39	5.91
	Madde 38	0.23	2.28		Madde 41	0.42	1.84
Korkulu-Kaygılı Olma	Madde 10	0.47	5.07	Aşırı Hareketlilik	Madde 1	0.51	5.89
	Madde 11	0.33	4.24		Madde 13	0.48	6.14
	Madde 14	0.55	5.06		Madde 2	0.58	6.46
	Madde 15	0.36	7.86		Madde 8	0.54	8.21

Sosyal Olmayan Davranışlar	Madde 16	0.57	6.81	Başkalarına Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranış	Madde 19	0.59	1.56
	Madde 5	0.56	7.07		Madde 21	0.69	1.25
	Madde 6	0.58	4.93		Madde 26	0.61	1.50
	Madde 7	0.19	1.90		Madde 31	0.71	4.42
	Madde 9	0.49	4.50		Madde 32	0.66	1.86
	Madde 18	0.59	5.06		Madde 33	0.59	1.46
	Madde 23	0.71	4.88		Madde 35	0.57	3.12
	Madde 24	0.57	4.24		Madde 37	0.67	3.69
	Madde 29	0.48	5.05		Madde 40	0.62	0.99
	Madde 39	0.59	4.38		Madde 43	0.63	2.17
	Madde 42	0.55	4.64				
	Madde 44	0.57	3.78				

*p<.05

Tablo 4. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin Alt Boyutlarının İç Tutarlılık (Cronbach Alpha) Katsayıları

Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin Orijinal Formu		Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin 4 Yaş Grubu için Türkçe Formu	
Alt Ölçekler	Cronbach Alpha	Cronbach Alpha	
Saldırganlık	.92	.78	
Korkulu Kaygılı Olma	.79	.77	
Sosyal Olmayan Davranışlar	.88	.83	
Dışlanma	.96	.79	
Aşırı Hareketlilik	.93	.74	
Başkalarına Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranış	.88	.89	

Tablo 4'de ölçeğin dört yaş grubu Türkçe formunun alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayılarının .78 ile .89 arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 5. Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği'nin Alt Boyutları İçin Test-Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonucu

<i>Çocuk Davranış Ölçeği'nin Alt Boyutları</i>	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Saldırganlık					
Ön Test	30	2.63	3.69	.84**	p < .01
Son Test	30	1.90	3.55		
Korkulu-kaygılı olma					
Ön test	30	3.36	2.52	.65**	p < .01
Son test	30	2.30	2.61		
Sosyal olmayan davranış					
Ön test	30	1.86	3.00	.75**	p < .01
Son test	30	.93	2.42		
Dışlanma					
Ön test	30	2.23	3.43	.74**	p < .01
Son test	30	1.23	2.73		
Aşırı hareketlilik					
Ön test	30	.83	1.08	.68**	p < .01
Son test	30	.66	1.74		
Başkalarına Yardımı Amaçlayan Sosyal Davranış					
Ön test	30	13.63	5.59	.51**	p < .01
Son test	30	15.96	4.52		

Tablo 5'te görüldüğü gibi, iki hafta arayla Çocuk Davranış Ölçeği'nin Türkçe formunun iki defa uygulanması sonucuna bağlı olarak alt boyutların katsayıları $r = .51$ ile $r = .84$ arasında değişmektedir. İki ölçüm arasında istatistiksel açıdan .01 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Elde edilen sonuç, ölçeğin alt boyutlarının test-tekrar test güvenirliliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

3. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin Geçerlik Analizi

Kapsam geçerliği: Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin maddelerinin dört yaşa uygunluğu ile ilgili okul öncesi eğitimde akran ilişkileri, sosyal beceriler alanında çalışan üç akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar tarafından ölçme aracının maddelerinin dört yaş çocuklarına uygun olabileceğini belirtilmişlerdir.

Tablo 6. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin Maddelerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek Adı	Madde No	n	$\bar{X}$	Ss
Akran Şiddetine Maruz Kalma	Madde 1	30 0	.08	.313
	Madde 2	30 0	.05	.227
	Madde 3	30 0	.14	.433
	Madde 4	30 0	.12	.364
	Toplam Ölçek	30 0	.38	.993

Tablo 6' da Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin her bir maddesine ait aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar sunulmuştur. Aritmetik ortalamalar .05 ile .14 arasında değişmektedir. Ölçeğe ait standart sapmalar ise .227 ile .433 arasında değişmektedir.

4. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin Güvenirlik Analizi

Tablo 7. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin Madde Toplam Korelasyonları ve Üst % 27, Alt % 27 Puanlarını Arasındaki İlişkisiz t Testi Sonuçları

Ölçek Adı	Madde No	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	t (üst % 27-alt % 27)*
Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği	Madde 1	.62	4.62
	Madde 2	.49	3.78
	Madde 3	.76	6.58
	Madde 4	.65	6.76

*p<.05

Tablo 7'de, ölçeğin maddelerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu değerleri 0.76 ile 0.49 arasında değişmektedir. Üst % 27 ile alt % 27'lik grubun puanları arasında yapılan t testi sonuçları tüm maddeler ve alt ölçek toplam puanları için anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Tablo 8. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin İç Tutarlılık (Cronbach Alpha) Katsayıları

Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin Orijinal Formu	Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin 4 Yaş Grubu için Türkçe Formu
Cronbach Alpha .73	Cronbach Alpha .70

Tablo 8'de, ölçeğin dört yaş grubu Türkçe formunun iç tutarlılık katsayısı .70 dir. Elde edilen sonuç, ölçeğin iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin Test-Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonucu

<i>Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği</i>	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
Ön Test	30	.8333	1.08543	.752**	p < .01
Son Test	30	.6667	1.15470		

Tablo 9'da görüldüğü gibi, iki hafta arayla Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği'nin Türkçe formunun iki defa uygulanması sonucuna bağlı olarak katsayısı $r = .75$ dir. İki ölçüm arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Elde edilen sonuç, ölçeğin test- tekrar test güvenirliliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu analizde farka değil, korelasyon yapılarak ilişkiye bakılmıştır. İlişkili örneklem için t testi yapıldığında iki analiz arasında fark çıkmaması beklenirken, korelasyonda iki ölçüm arasında ilişki çıkması beklenmektedir.

5. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Geçerlik Analizi

Kapsam geçerliği: Resimli Sosyometri Ölçeği'nin maddelerinin dört yaşa uygunluğu ile ilgili okul öncesi eğitimi alanında akran ilişkileri ve sosyal beceriler konularında çalışan üç akademisyenden uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar tarafından ölçme aracının maddelerinin dört yaş çocuklarına uygun olduğu belirtilmiştir.

Tablo 10. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Maddelerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek Adı	Madde No:	n	$\bar{X}$	Ss
Resimli Sosyometri	Madde 1	16 6	36.05	9.348
	Madde 2	16 6	36.78	8.906
	Madde 3	16 6	37.07	9.221
	Madde 4	16 6	36.27	9.669
	Toplam Ölçek	16 6	145.24	34.260

Tablo 10'da Resimli Sosyometri Ölçeği'nin her bir maddesine ait aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar sunulmuştur. Aritmetik ortalamalar 36.05 ile 37.07 arasında değişmektedir. Alt ölçeğe ait standart sapmalar ise 8.906 ile 9.669 arasında değişmektedir.

6. Resimli Sosyometri Ölçeğinin Güvenirlik Analizi

Tablo 11. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Madde Toplam Korelasyonları ve Üst % 27, Alt % 27 Puanlarını Arasındaki İlişkisiz t Testi Sonuçları

Ölçek Adı	Madde No:	Düzeltilmiş Madde- Toplam Korelasyonu	t (üst %27-alt %27)*
Resimli Sosyometri	Madde 1	.872	14.18
	Madde 2	.886	13.36
	Madde 3	.858	10.05
	Madde 4	.856	9.35

*p<.05

Tablo 11'de ölçeğin maddelerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu değerleri 0.85 ile 0.88 arasında değişmektedir. Üst % 27 ile alt % 27'lik grubun puanları arasında yapılan t testi sonuçları tüm maddeler ve alt ölçek toplam puanları için anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

Tablo 12. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Alt Boyutlarının İç Tutarlılık (Cronbach Alpha) Katsayıları

Resimli Sosyometri Ölçeği'nin 5-6 Yaş Grubu için Türkçe Formu	Resimli Sosyometri Ölçeği'nin 4 Yaş Grubu için Türkçe Formu
Cronbach Alpha .91	Cronbach Alpha .95

Tablo 12'de, Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının .95 olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuç, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 13. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Test-Tekrar Test Güvenirliği Analiz Sonucu

Resimli Sosyometri Ölçeği	n	$\bar{X}$	Ss	r	p
Ön Test	27	130.0	22.052	.279	p > .01
Son Test	27	128.4	16.858		

Tablo 13'te görüldüğü gibi, iki hafta arayla Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Türkçe formunun iki defa uygulanması sonucuna bağlı olarak katsayısı $r = .279$ olarak belirlenmiştir. İki ölçüm arasında istatistiksel açıdan düşük düzeyde bir korelasyon olduğu belirlenmiş ve anlamlı sonuca ulaşılmamıştır.

Tartışma

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, Çocuk Davranış Ölçeği ve Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeklerinin dört yaş grubu Türk çocuklar için akran ilişkilerinin değerlendirilmesine yönelik geçerli ve güvenilir ölçme araçları oldukları belirlenmiştir. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin de geçerli bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin güvenilirliğinde, madde analizleri ve iç tutarlılık katsayısında anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Ancak test-tekrar test analizinde düşük düzeyde korelasyon belirlenmiştir. Dolayısıyla ölçme aracının dört yaş çocuklar için güvenilir bir ölçme aracı olamayacağı düşünülebilir. Gülay (2008) tarafından yapılan çalışmada, üç ölçek de 5-6 yaş grubu çocuklar için geçerli ve güvenilir bulunmuştur (Gülay, 2008). Alan yazın taramasında Türkiye'de dört yaş çocukları için hazırlanmış doğrudan akran ilişkilerini belirlemeye yönelik ölçme araçlarına rastlanmamıştır. Yurt dışında ise konu ile ilgili çalışmalara rastlanılmaktadır. Ancak bu kaynaklarda da sadece dört yaş örnekleminin yer almadığını, dört yaş da kapsayan geniş bir yaş aralığının tercih edildiği görülmektedir. Örnek olarak, Meyer vd. (2011), Çocuk Davranış Ölçeğinin

2-6 yaş arasındaki Perulu çocuklar için geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. 265 çocuk ile gerçekleştirilen çalışmada, ölçeğin İspanyolca versiyonunun 2-6 yaş arasındaki Perulu çocuklar için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ortaya konulmuştur. Ahonen (2008) tarafından İsveç'te yapılan bir çalışmada 3-5 yaş arasındaki 298 çocuğun, iletişim problemlerindeki koruyucu faktörleri belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada akran ilişkilerine yönelik olarak Çocuk Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlara göre akran ilişkileri ile iletişim problemleri arasında ters yönde ilişki çıkarken, akran ilişkilerinin aile değişkenlerine göre çocukların psikososyal gelişimlerinde daha büyük etkisi olduğu belirlenmiştir (Ahonen, 2008). Resimli Sosyometri Ölçeği'nin bu çalışmada kullanılan dört soruluk versiyonu Türkiye'de geliştirilmiş olduğu için bu soruların kullanıldığı, yurt dışında yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak ölçeğin ilk geliştirildiği tek soruluk versiyonu ile ilgili dört yaş da kapsayan çalışmalar vardır. Örnek olarak, Olson ve Lifgren (1988) tarafından yapılan çalışmada, dört-beş yaşındaki 79 çocuğun sosyometrik konumları ile bilişsel ve sosyal yeterlikleri belirlenmiş ve bir yıl sonrasında tekrar izlenmiştir. Sonuçlara göre çocukların sosyometrik konumları belirlenen dönemde ve sonraki bir yıl boyunca bilişsel ve sosyal yeterlikleri ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca akranları tarafından reddedilen çocukların saldırganlık puanlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Görüldüğü gibi bu araştırmadaki ölçeklerle ilgili yurt dışında, dört yaş da kapsayan çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir: Ölçme araçlarının yordayıcı geçerlikleri, araştırma sırasında yapılan alan yazın taramasında dört yaş grubunun akran ilişkilerini, sosyal konumlarını belirlemeye yönelik farklı bir ölçeğe rastlanılmadığı için yapılamamıştır. Elde edilen geçerlik ve güvenilirlik değerleri, Denizli il merkezindeki dört yaş grubundan 300 ve 160 çocuk ile sınırlıdır. Akran Şiddetine Maruz Kalma ve Resimli Sosyometri Ölçeklerinin alt boyutları olmadığı için faktör analizi işlemleri gerçekleştirilememiştir. Ölçme araçlarından elde edilen veriler, öğretmen ve akran görüşleri ile sınırlıdır.

Araştırmanın sonuçları ve sınırlılıkları doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir: Resimli Sosyometri Ölçeği'nin güvenilirliği ile ilgili yeni bulgulara gereksinim bulunmaktadır. Bu ölçeğin yurt dışında geliştirilen versiyonu tek soruluktur. Bu çalışmada ise 2008'de geliştirilen dört soruluk versiyonu kullanılmıştır. Dört yaş çocuklarıyla tek soruluk versiyon ile ilgili yeni geçerlik güvenilirlik bulguları ortaya konulmalıdır. Ayrıca bu çalışmada ele alınan ölçme araçlarıyla ilgili farklı illerde daha kalabalık örneklem gruplarıyla yeni geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılabilir. Dört yaş grubunun akran ilişkilerini belirlemeye yönelik akran ve öğretmen görüşlerine dayalı yeni ölçme araçları geliştirilebilir. Gözlem tekniğine ve

anne-baba görüşlerine dayalı olarak bilgi toplayan ölçme araçları da oluşturulabilir.

Teşekkür

Araştırmanın istatistik analiz işlemlerinde bize destek olan, yardımlarını esirgemeyen İstatistikçi Gökhan Körükçü'ye çok teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Ahonen, L. 2008. *In Presence of Risk, What Protective Factors Keep Preschool Children from Displaying Conduct Problems?* Unpublished Master Thesis. Sweden: Örebro University.
- Asher, S. R., Singleton, L. C., Tinsley, B. R., and Hymel, S. 1979. A Reliable Sociometric Measure for Preschool Children. *Developmental Psychology*, 15(4), 443-444.
- Avcioğlu, H. 2007. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (4-6 yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 87-101.
- Berk, L. E. 2013. Erken Çocuklukta Duygusal ve Sosyal Gelişim, (Çev.) B. Tortamış Özkaya. İçinde: *Bebekler ve Çocuklar. Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa*, (Çev. Ed.) N. Işıkoğlu Erdoğan, (ss. 362-408). Ankara:Nobel Yayıncılık.
- Boivin, M. 2008. Peer Relations. Encyclopedia on Early Childhood Development. <http://www.child-encyclopedia.com/en-ca/peer-relations-childhood/how-important-is-it.html> (Erişim Tarihi: 25.08.2014).
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Özkahveci, Ö. ve Demirel, F. 2004. Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(2), 207-239.
- Chen, D. W., Fein, G. G., Killen, M., and Tam, H. P. 2001. Peer Conflicts of Preschool Children: Issues, Resolution, Incidence, and Age-Related Patterns. *Early Education and Development*, 12 (4) 523-544, DOI: 10.1207/s15566935eed1204_3.
- Child Development and Parenting Consultations, 2014. Social Development and Peer Relationships. <http://www.kelleyabrams.com/social-development-and-peer-relationships-in-young-children.html> (Erişim Tarihi. 24.08.2014).
- Dodge, K. A., Lansford, J. E., Burks, V. S., Bates, J. E., Pettit, G. S., Fontaine, R., and Price, J. M. 2003. Peer Rejection and Social Information-Processing Factors in the Development of Aggressive Behavior Problems in Children. *Child Development*, 74, 374-393.

- Fabes, R. A., Lynn-Martin, C., and Hanish, L. D. 2009. *Children's Behaviors and Interactions with Peers*. In Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups, (Eds.) Kenneth H. Rubin. New York: The Guilford Press, 45-62.
- Gülay, H. 2008. *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Gülay, H. 2010. *Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Güven, Y. ve Işık, B. 2006. Beş Yaş Çocukları İçin Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği'nin (Masdu-5 Yaş) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23, 125-142.
- Johnson, C., Ironsmith, M., Snow, C. W., and Poteat, M. 2000. Peer Acceptance and Social Adjustment in Preschool and Kindergarten. *Early Childhood Education Journal*, 27(4), 207-212.
- Karasar N. 2009. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 20. Baskı, Ankara: Nobel Dağıtım.
- Koçyiğit, S. ve Kayılı, G. 2008. Montessori Eğitimi Alan ve Almayan Anaokulu Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 511-516.
- Ladd, G. W. and Kochenderfer-Ladd, B. 2002. Identifying Victims of Peer Aggression from Early to Middle Childhood: Analysis of Crossprevalance of Victimization and Characteristics of Identified Victims. *Psychological Assessment*, 14(1), 74- 96.
- Ladd, G. W. and Profilet, S. M. 1996. The Child Behavior Scale: A Teacher-Report Measure of Young Children's Aggressive, Withdrawn, and Prosocial Behaviors. *Developmental Psychology*, 32(6), 1008-1024.
- Manaster, H., and Jobe, M. 2012. Supporting Preschoolers' Positive Peer Relationships. <http://www.naeyc.org/yc/files/yc/file/201211/Manaster.pdf> (Erişim Tarihi: 24.08.2014).
- Meyer, E. L., Schaffer, B. A., Soto, C. M., Simmons, C. S., Anguiano, R., Brett, J., Holman, A., Martin, J. F., Hata, H. K., Roberts, K. J., Mello, Z. R., and Worrell, F. C. 2011. Factor Structure of Child Behavior Scale Scores in Peruvian Preschoolers. *Psychology in the Schools*, 48(10), 931-942.
- Oktay, A. 1999. *Okul Öncesi Dönemi. İçinde Ana-Baba Okulu*. 8. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Olson, S. L. and Lifgren, K. 1988. Concurrent and Longitudinal Correlates of Preschool Peer Sociometrics: Comparing Rating Scale and

Nomination Measures. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 9, 409-420.
San-Bayhan, P. ve Artan, İ. 2009. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları